

DE CONTINUÏTEIT VAN DE HANDELSZAAK - De rol van de accountant en van de belastingconsulent

Studiedagen van 6 en 15 december 2000

*De studiedag van 6 december 2000
vond plaats in het prachtige decor van
de Promotiezaal van de KU Leuven*

Het begrip “handelsfonds” is geen eenduidig begrip; zoveel is duidelijk. Iedereen is het erover eens dat de situaties die het begrip omvat, variëren naargelang de kenmerken en de economische finaliteit van het geheel waarop het betrekking heeft en volgens de wil van de partijen. Soms is de notie zo breed opgevat dat het bijna gaat om de overdracht van ondernemingen. In andere gevallen wordt het begrip beperkt, - meestal tot de immateriële bestanddelen van de handelszaak: het uithangbord, het merk, de relatie met het cliënteel,... Doctrine

en rechtspraak zijn het er wel over eens dat een (potentieel) cliënteel essentieel is om te kunnen besluiten tot het bestaan van een handelsfonds.

¹ Aan deze studiedagen is een tweetalig handboek gekoppeld dat zich specifiek richt tot de accountants en de belastingconsulenten. Het wordt uitgegeven bij Die Keure en zal zeer binnenkort verschijnen. Meer informatie vindt u in een van de volgende IAB-Info's.

Partijen beschikken over een grote vrijheid om, onder meer, de bestanddelen die het voorwerp uitmaken van een overdracht en de wijze waarop ze de uitgeoefende activiteit laten evolueren, te bepalen. Die vrijheid impliceert gelijk de noodzaak van een afbakening van het begrip "handelsfonds". Dat afbakenen kan het best gebeuren aan de hand van een totaalstudie, waarin de burgerrechtelijke aspecten even belangrijk zijn als de boekhoudrechtelijke en fiscale.

Dit was dan ook het uitgangspunt van de twee studiedagen¹ die het IAB organiseerde in samenwerking met de KU Leuven en de Université de Liège. De eerste studiedag vond plaats op 6 december 2000 in de promotiezaal van de KU Leuven, voor een Nederlandstalig publiek, en stond onder de wetenschappelijke leiding van de professoren Cousy en Tilleman van dezelfde universiteit. De tweede studiedag werd gehouden op 15 december 2000 in het Congressenpaleis te Brussel, voor een Franstalig publiek, onder de wetenschappelijke leiding van professor Benoît Moury van de Université de Liège.

Het welslagen van beide studiedagen bevestigt het belang van samenwerking tussen het beroep en het wetenschappelijke milieu van onze universiteiten.

Hierna volgt een verslag van het verloop van de Nederlandstalige studiedag van 6 december 2000. Hoe de Franstalige sessie op 15 december eruit zag, leest u in de Franse versie van *Accountancy & Tax 1/2001* of op de site van het Instituut, www.accountancy.be.

HET CONTINUÏTEITSBEGRIJ STAAT CENTRAAL IN DE UITOEFENING VAN HET BEROEP

De talrijk opgekomen accountants en belastingconsulenten werden op beide sessies verwelkomd door Voorzitter Johan De Leenheer, die in zijn inleiding hoofdzakelijk focuste op de belangrijke rol van de accountant en de belastingconsulent ter zake, die er concreet onder meer in bestaat toe te zien op de handhaving van de continuïteitsgedachte of "duurzame voortzetting". "De bedrijfseconomische impact van de accountant en de belastingconsulent is dus bijzonder groot", beklemtoonde de IAB-Voorzitter.

UITBATING VAN DE HANDELSZAAK DOOR EEN ANDER DAN DE EIGENAAR

Het woord ging vervolgens naar Wim Goossens, assistent economisch recht KU Leuven, campus Kortrijk. Zijn exposé was gewijd aan de uitbating van de handelszaak door een ander dan de eigenaar.

De spreker gaf aan dat de eigenaar er om verschillende redenen voor kan opteren zijn handelszaak niet zelf uit te baten. Zo heeft hij mogelijk zelf niet de interesse of de wettelijke of feitelijke bekwaamheid om zijn handelszaak uit te baten maar wil deze toch laten renderen of de continuïteit ervan verzekeren. Het toevertrouwen van de uitbating aan een ander kan ook een vorm van speculatie

en geldbelegging zijn. Het overlaten van de uitbating aan een ander houdt dus een aantal voordelen in voor de eigenaar; dit geldt zeker ook voor de uitbater, vooral als deze laatste niet over het nodige kapitaal beschikt om zelf een handelszaak aan te kopen.

Juridisch gezien staan er de partijen verschillende juridische structuren ter beschikking om de uitbating van de handelszaak aan een ander toe te vertrouwen. Daarvan onderwierp de spreker er hoofdzakelijk drie aan een grondige analyse: de huuruitbatingsovereenkomst, de uitbatingsovereenkomst (uitbating *sensu stricto*, waarbij de uitbating van de handelszaak in een zelfstandige dienstenovereenkomst wordt gegoten) en het vruchtgebruik op de handelszaak. Hij ging telkens in op de voor- en nadelen verbonden aan elk van die structuren en stoffeerde zijn uiteenzetting zo met een aantal nuttige aanwijzingen waarmee rekening kan worden gehouden bij de keuze voor de ene of de andere structuur.

Johan De Leenheer
Voorzitter van het IAB

BOEKHOUDKUNDIGE ASPECTEN IN HET KADER VAN DE OVERDRACHT EN OVERNAME VAN DE HANDELSZAAK

Jan Verhoeye, accountant, docent aan de Hogeschool Gent en lid van de C.B.N., behandelde vervolgens de boekhoudkundige aspecten in het kader van de overdracht en de overname van de handelszaak. Hij ging uit van het gegeven dat bij overdracht en overname van een onderneming, de prijs die betaald wordt voor de verwerving van de aandelen, veelal verschilt van de totale waarde van de overgenomen activa- en passivabestanddelen.

“Hoe wordt die positieve of negatieve goodwill boekhoudkundig verwerkt?”, zo luidde verder de centrale vraag van zijn uiteenzetting. In het licht van de internationalisering van de economie, waardoor ondernemingen meer en meer geconfronteerd worden met andere rapporteringssystemen dan het nationale, en van de harmoniseringsstrategie van de Europese Commissie die erin bestaat om tegen 2005 het gebruik van de IAS op te leggen voor de geconsolideerde jaarrekeningen van alle Europese beursgenoteerde ondernemingen, vergeleek de spreker meer bepaald de boekhoudkundige verwerking van de goodwill in drie rapporteringssystemen: het Belgische, de IAS en de US-GAAP.

PAND OP DE HANDELSZAAK

Na de koffiepauze werd de draad terug opgenomen door Professor Dr. Herman Cousy, Afdelingsvoorzitter economisch recht aan de KULeuven en de heer Bart Du Laing, assistent aan dezelfde universiteit. Zij bestudeerden in hun uiteenzetting de inpandgeving van de handelszaak. Het pand op de handelszaak vormt immers nog steeds één van de belangrijke zekerheden in het kader van de commerciële kredietverlening.

De sprekers besteedden veel aandacht aan de samenstelling van het pand om vervolgens van daaruit na te gaan tot welke van de onderscheiden bestanddelen van de handelszaak een eventueel pand op deze handelszaak zich al dan niet uitstrekt. Verder werd ingegaan op de gevolgen die wijzigingen aan de in pand gegeven handelszaak – meer bepaald vervreemding, verplaatsing en omzetting, - kunnen hebben voor de zekerheidsrechtelijke positie van de pandhoudende schuldeiser van de handelszaak.

Professor Dr Bernard Tilleman
Hoofddocent aan de KULeuven
(campus Kortrijk)

Professor Nan Torfs
Hoofddocent aan het Limburgs
Universitair centrum

Met betrekking tot ditzelfde onderwerp zou Professor Doctor Christine Biquet-Matthieu het op 15 december meer specifiek hebben over de samenloop van de pandhoudende schuldeiser met andere bevoorrechte schuldeisers.

ENKELE SPECIFIEKE VRAGEN IN VERBAND MET HET FAMILIAAL VERMOGENSRECHT EN DE HANDELSZAAK

Tot besluit van de ochtendsessie behandelde Professor Nan Torfs, hoofddocent aan het Limburgs Universitair centrum, een aantal specifieke vragen uit het familiaal vermogensrecht met betrekking tot de handelszaak. Zo bekeek ze onder meer de rol van de vergoeding in het kader van een handelszaak. De vergoeding is een begrip uit het wettelijk huwelijksvermogensstelsel. Gedurende het huwelijk kan een schuld van een van de vermogens met tegoeden van een ander vermogen worden betaald, en omgekeerd kunnen tegoeden van het ene vermogen aan het ander toevallen. Het is pas op het einde van het stelsel, bij de vereffening en de ontbinding ervan dat deze “voorschotten” in rekening zullen worden gebracht en het ene vermogen aan het andere vergoeding verschuldigd zal zijn. In de praktijk is het bepalen van het bedrag van de vergoeding geen gemakkelijke opgave. De vergoeding omvat minstens het nominale bedrag van de vermogensverschuiving; daarnaast moet ook de eventuele meerwaarde worden vergoed die een goed heeft verworven door investering of door de inspanningen van de handeldrijvende echtgenoot.

Bovendien wordt het verschuldigd zijn van een vergoeding vaak niet als billijk ervaren. Dit probleem, zo stelde de spreker, kan eventueel worden opgelost door een clause op te nemen in het huwelijkscontract die de

wettelijke regeling “corrigeert”. Ter afsluiting van haar uiteenzetting belichtte Nan Torfs ook nog de situatie van echtgenoten gehuwd onder het stelsel van scheiding van goederen. De keuze van een aangepast huwelijksvermogensstelsel is inderdaad zeer belangrijk in het kader van de handelszaak en kan echtgenoten veel leed besparen.

CONTRACTUELE ASPECTEN VAN DE OVERDRACHT VAN DE HANDELSZAAK

Het namiddagluik werd ingezet door Professor Bernard Tilleman, hoofd-docent aan de KULeuven (campus Kortrijk), met een uiteenzetting over de contractuele aspecten van de overdracht van de handelszaak. In het eerste deel van zijn exposé ging zijn aandacht voornamelijk uit naar de juridische vereisten inzake prijsbepaling. Zo besprak hij onder meer de vereiste van het bepaald of bepaalbaar karakter van de prijs. Daarnaast kwamen ook de wijzen waarop de prijs kan bepaald worden, uitgebreid aan bod. Verder benadrukte hij het belang van een “werkelijke” prijs en een prijs “die in zekere mate juist is”. Het tweede deel van de uiteenzetting werd volledig gewijd aan de kosten verbonden aan de koopovereenkomst.

FISCALE ASPECTEN IN VERBAND MET DE OVERDRACHT VAN EEN HANDELSFONDS DOOR EEN NATUURLIJK PERSOON

Het woord was vervolgens terug aan Jan Verhoeve; in zijn tweede uiteenzetting van de dag boog hij zich over de fiscale aspecten van het handelsfonds. Opdat er sprake zou kunnen zijn de handelszaak in de fiscale zin van het woord, zo onderstreepte hij, moet het een coherent geheel betreffen dat een voortzetting van de activiteiten van de overdrager toelaat door de overnemer. Deze continuïteitsgedachte staat bijvoorbeeld centraal in het belastingstelsel van meerwaarden op de overdracht van een handelsfonds. Vervolgens nam de spreker de problematiek van de afschrijving van het handelsfonds onder de loep en besteedde uitgebreid aandacht aan de kennisgeving en de tegenstelbaarheid van de overdracht van de handelszaak.

Jan Verhoeve besloot zijn exposé met een beknopt overzicht van de toepasselijke regels inzake indirecte belastingen, meer bepaald de artikelen 11 van het WBTW en 169 van het W.Reg.

VENNOOTSCHAPSRECHTELIJKE ASPECTEN IN VERBAND MET INBRENG VAN DE HANDELSZAAK IN DE VENNOOTSCHAP. GEMEENRECHTELIJK REGIME

Meester Piet Van Overbeke, advocaat aan de balie van Brussel, analyseerde van zijn kant de gemeenrechtelijke inbreng in vennootschap van de handelszaak als feitelijke algemeenheid. “De inbreng door een natuurlijke per-

soon handelaar van zijn handelszaak in een vennootschap kan ingegeven zijn door diverse motieven,” zo vatte de spreker aan. Er zijn de mogelijke fiscale motieven, de mogelijkheid om achteraf de handelszaak op een soepele manier over te dragen door de overdracht van de aandelen van de vennootschap, de noodzaak om de handelszaak verder uit te bouwen met de steun van derde investeerders en uiteraard ook de wens om via de inbreng in een vennootschap waarin de aansprakelijkheid van de aandeelhouders beperkt is tot hun inbreng, voortaan zijn aansprakelijkheid te beperken.

OVERDRACHT VAN ONDERNEMING EN COLLECTIEVE RECHTSBESCHERMING

Het laatste onderdeel van de dag was voor rekening van Meester Filip Tilleman, advocaat aan de balie van Antwerpen. Hij wijdde zijn bijdrage volledig aan de bescherming van de werknemers bij overdracht van de onderneming. De Europese Richtlijn 77/187/EEG van 14 februari 1997 beoogt de bescherming van de werknemers bij overdracht van onderneming krachtens overeenkomst. Ze bepaalt daarbij dat arbeidsovereenkomsten en arbeidsvoorwaarden in principe behouden blijven. De spreker ging in zijn uiteenzetting het lot na van de collectieve arbeidsovereenkomsten bij conventionele bedrijfsoverdracht. Hij onderzocht vervolgens de functie en bescherming van de werknemersvertegenwoordigers en de verplichtingen van de werkgever inzake informatie en consultatie. Tot besluit besteedde hij aandacht aan de bijzondere regels die in verband met deze materies van toepassing zijn bij overdracht van activa na faillissement of gerechtelijk akkoord met boedelafstand.

Bart Du Laing
Assistent aan de KULeuven